

razine ložišta. Bunker u visini je skuplji, ali ima velike prednosti. Sada se već mnogo upotrebljava grijanje naftom (sl. br. 1). Prednost grijanja naftom je u tome, da je lakše posluživati kotao, a i postupak je čistiji, regulacija je jednostavnija, a kotao je u vrlo kratko vrijeme spreman za rad. Otpada prah (zgura) i pepeo. Radi toga se planira ložište s naftom i kad su troškovi nešto veći nego kod loženja ugljenom. Otpada i bunker za ugalj.

Na što moramo paziti, kad planiramo kotlovnice? Pred kotlom i iza njega mora biti dovoljno prostora, da se kotao može čistiti. Moramo se držati svih propisa o inspekciji parnih kotlova, propisa o rasvjeti i prozračivanju kotlovnice i o sigurnosti za vrijeme pogona. Vrata kotlovnice moraju biti na takovom mjestu, da ložać u slučaju opasnosti može izaći. Prostor treba tako planirati, da kotlovnice možemo kasnije i proširiti. Valja misliti na prostor, gdje se nalazi uređaj za čišćenje vode i crpaljke za napajanje. To mora biti u blizini ložača, da lakše kontrolira sve aparate, koji su pod njegovim nadzorom.

Od moderne opreme kotlovnice traži se veliki ekonomski učinak, koji je moguć samo ako gorivo sagorijeva s najmanje gubitka. Kakvoća izgaranja uvelike zavisi o vrsti goriva i o načinu loženja. Ako u kotlu montiramo predgrijač za vodu (ekonomajzer) i pregrijač za paru, povisuje se učinak za 6—8%. Kod kotla moramo i na to paziti, da izrabimo suhu paru, najbolje pregrijanu paru. Važno je, da montiramo sve mjerne instrumente, kao što termometar za plinove, kontrolor za dim, mjerilo za ventilaciju, paru i vodu za napajanje. Izolacija parnog kotla i parovodnih cijevi mora biti pravilno i savjesno provedena. Pritom se ne smije štedjeti. U modernoj kotlovnici moramo imati sve mogućnosti za lako i sigurno posluživanje, jer o tome zavisi ekonomski učinak.

Na kraju ću spomenuti, da u najvećim mljekarama u velikim gradovima upotrebljavaju t. zv. strmocijevne-vodocijevne parne kotlove, koji imaju sistem od manjeg ili većeg broja okomitih cijevi, koje se pune vodom, a nju griju izvana plinovi. Vodu za napajanje tih kotlova treba prethodno omekšati.

Ing. Moma Stambolić, Kranj

O PROIZVODNOJ CIJENI 1 LITRE MLIJEKA

Rentabilnost proizvodnje mlijeka vrlo je važno pitanje. Ono zanima proizvođače mlijeka, a isto tako sve one, koji se bave unapređenjem stočarstva, pa otkupna poduzeća-mljekare i potrošače. Potrošače interesira prije svega prodajna cijena svježega mlijeka. Mljekare su na tome zainteresirane, jer je otkupna cijena jedan od vrlo važnih faktora za unapređenje proizvodnje mlijeka, odnosno stimulans proizvodnje mlijeka za trg. Praksa zadnjih godina u Sloveniji je pokazala, da su sve one mljekare, koje su plaćale mlijeko po cijenama, koje odgovaraju proizvodnim troškovima, postigle lijepe uspjehe. Spomenimo samo neke: Ptuj, Murska Sobota, Kranj, Škofja Loka i druge. Pored drugih faktora (dovoljne količine stočne hrane, selekcije, veće produktivnosti krava), svakako je otkupna cijena utjecala, da su sva veća industrijska mjesta Slovenije preko zime 1955/56 imala dovoljne količine mlijeka, neka dapače i u suvišku.

Pokušajmo da dođemo do proizvodne cijene 1 litre mlijeka za kravu 500 kg, koja daje 2100 lit mlijeka sa 3,5% masti, odnosno 7 lit mlijeka na dan. Takva krava mora da ima u dnevnom obroku slijedeće količine hranjivih tvari:

probavljivih bjelančevina	65 dkg
škrobne vrijednosti	475 dkg
suhe tvari	11—14 kg

Dnevni obrok mogli bismo sastaviti na ovaj način:

	suhe tvari	probavlj. bjelanč.	škrob. vrij.
10 kg liv. sijena	8,50	45	340
2 kg sijena crvene djeteline	1,70	20	80
3 kg zobene slame	2,55	3	54
Ukupno:	12,75	68	474

Gornji obrok odgovara proizvodnji 7 litara mlijeka na dan. On će biti osnova za kalkulaciju proizvodne cijene 1 litre mlijeka. Na području Zadružne mlekare Kranj ta bi kalkulacija izgledala ovako:

krava 500 kg sa 2100 lit mlijeka 3,5% masti, vrijednosti 60.000 Din.

I. Proizvodni troškovi

a) Hrana i stelja:

4400 kg liv. sijena (12 kg na dan)	a 6 Din	26.400.—
1100 kg zob. slame (3 kg na dan)	a 2 Din	2.200.—
1000 kg slame za stelju a 2 Din		2.000.—
		<hr/>
	Din	30.600.—

b) Amortizacija:

krave-10% vrijednosti		6.000.—
staje 1.000.000 : 50		2.000.—
		<hr/>
10		
sječke i elektr. motora	200.000 : 10	2.000.—
		<hr/>
	10	

c) Ostali troškovi:

osiguranje krave:	1000.—	
osiguranje staje	250.—	
pripust	300.—	
razni lijekovi	300.—	
elektrika	500.—	
	<hr/>	
	2350.—	2.350.—
d) rad: 500 × 365		18.250.—
		<hr/>

10 Ukupni troškovi: 61.200.—

II. Prihodi

40 kg tele a 70 Din	2.800.—	
120 q gnoja a 100 Din	12.000.—	
30 kg prirasta a 80 Din	2.400.—	
	<hr/>	
Ukupno:	17.200.—	
2100 lit mlijeka a 23 Din	48.300.—	
	<hr/>	
Ukupni prihodi:	65.500.—	
troškovi:	61.200.—	
	<hr/>	
dobit: Din	4.300.—	
	4300×100	
rentabilnost (R):	$\frac{\quad}{61.200}$	= 7,02%

Do proizvodne cijene 1 litre mlijeka možemo doći na dva načina:

I. način: ako od ukupnih troškova oduzmemo sporedne proizvode i ostatak razdijelimo s količinom mlijeka

$$61.200 - 17.200 = 44.000 : 2.100 = 20,90 \text{ Din}$$

II. način: ako proizvod ukupnih troškova i vrijednosti mlijeka razdijelimo s ukupnim prihodom i rezultat razdijelimo s količinom mlijeka. Rezultat je realniji od prvoga načina.

$$\frac{61.200 \times 48.300}{65.500} : 2100 = 21,48 \text{ Din}$$

U kalkulaciji smo računali cijenu stočne hrane proizvedene na samom gospodarstvu. Amortizacija je obračunata u cjelini, jer je razlika između klaonične vrijednosti i vrijednosti krave prikazana kao prirast (60.000 Din vrijednost krave — 24.000 Din vrijednost prirasta = 36.000 klaonična vrijednost).

Vrijednost rada je obračunata bar kao rad nekvalificiranog radnika u industriji sa soc. osiguranjem, računajući na 1 kravara 10 krava.

Vrijednost teleta je obračunata 50% od prometne vrijednosti (140 Din), jer tele do 14 dana nema prometne i uporabne vrijednosti, t. j. nije sposobno za klanje.

Na osnovu prednje kalkulacije*) možemo zaključiti, da otkupna cijena mlijeka mora biti bar 22—23 dinara, odnosno za 3,2% masti bar 20—22 dinara.

Zadružna mljekara Kranj plaćala je mlijeko u zimskim mjesecima 23 Din za 3,2% masti. Proizvođaču se plaćalo mlijeko po kvaliteti od 22—26 dinara, a to je svakako bila stimulatívna cijena. Otkupljene količine mlijeka u zimskim mjesecima jasno govore, da je politika mljekare i stočarske službe bila pra-

* Opaska uredništva: Ova kalkulacija se odnosi na proizvodnju na selj. gospodarstvu. Proizvodni troškovi mlijeka na polj. dobrima su veći, jer k tome dolaze upravni i proizvodni troškovi, a amortizacija krave je veća, jer se kraći period iskorišćuje.

vilna. Tako je mljekara na pr. u mjesecu ožujku 1956. god. imala 1400 lit mlijeka više nego istog mjeseca god. 1955., premda je radi rejonizacije izgubila 4 zemljoradničke zadruge, od kojih je dobivala cca 1200 litara mlijeka na dan.

Na kraju moramo istaknuti, da za rentabilnu proizvodnju mlijeka proizvođač mora povećati proizvodnju mlijeka i poboljšati kvalitetu. Gospodarski račun pokazat će, da se sve to dobro isplati.

Ing. Dušan Vitković, Beograd

MESTO I POLOŽAJ MLEKARA U SAVEZONOM DRUŠTVENOM PLANU ZA 1956 G.

Savezni društveni plan za 1956 godinu dao je opšte smernice za razvitak čitave narodne privrede pa i mlekarstva. Mesto i položaj mlekara u društvenom planu može se posmatrati uglavnom sa dva osnovna stanovišta:

1) Uticaj propisa o ekonomskim instrumentima i merama na ekonomsko-finansisko poslovanje mlekara i

2) Sistem i način ulaganja investicija za unapređenje mlekarske industrije (rekonstrukcije i novogradnje) u toku 1956 godine.

U pogledu primene propisa o ekonomskim instrumentima ovaj Društveni plan je uneo izvesne novine u odnosu na protekle planove. Osnovna karakteristika plana ogleda se u tome što je izvršena podela postojećih mlekara na posebne kategorije prema prirodi osnovne delatnosti. Sve mlekarske privredne organizacije razvrstane su u tri kategorije:

a) konzumne (uslužne mlekare)

b) zadružne mlekare i

c) ostale mlekare koje imaju karakter industriskog preduzeća.

Najveće izmene u planu za 1956 g. odnose se baš na konzumne mlekare koje su od 1 januara o. g. postale komunalna preduzeća*).

Time je po prvi put položaj i mesto konzumnih mlekara u narodnoj privredi jasno regulisan i formalno-pravnim propisom. Posebno je pitanje, kako će se ova zakonska odredba praktično odraziti na poslovanje konzumnih mlekara. Zasad je jasno da se konzumne mlekare imaju jednoobrazno tretirati na čitavoj teritoriji FNRJ i da više ne može biti sumnje o tome jesu li konzumne mlekare trgovinska ili industriska preduzeća, poljoprivredne ili zadružne organizacije ili pak ustanove sa samostalnim finansiranjem.

Ovom Uredbom otklonjena je svaka mogućnost dvosmislenog tumačenja ili nejednake primene propisa o ekonomskim instrumentima ili drugih privrednih mera koje se odnose na konzumne mlekare.

Proglašavajući uslužne-konzumne mlekare komunalnim preduzećima menja se i sistem primene ekonomskih instrumenata i način obračunavanja stal-

* Uredba o izmenama i dopunama Uredbe o raspodeli ukupnog prihoda privrednih organizacija (Službeni list FNRJ br. 10/56).